

КОРИДОР № 9 КАТО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ СТИМУЛ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНА ЕЛЕНА

Социално-икономическото развитие на България и нейната стопанска стабилизация налагат значително подобряване на териториалното разположение на производствените и социалните мощности и оптимизиране на инфраструктурната система. Това е особено наложително за онези териториални единици от по-нисш таксономичен ранг, притежаващи ограничен или силно деформиран хинтерланд.

Община Елена, като съставна и най-южна част на Велико-търновска област, се явява стопански ариергард от гледна точка на отвореността на областта, тъй като нейното задземие е ограничено от линейно простиращата се старопланинска верига. Превръщането ѝ в своеобразен форпост на областта е свързано с отварянето ѝ на юг. Процес, който е свързан с реализация на инфраструктурни проекти, излизащи извън рамките на общинската и областната стратегия и имащи национално и наднационално значение. Това би довело до стимулиране на стопанската и обслужващата дейност в пределите на общинската територия, и до появата на многоспектърен мултиплициращ ефект.

Надеждите на всички са насочени към естествения спояващ стопанската и социалната дейност, засега виртуален географски субект – коридор № 9. Неговото полагане през територията на община Елена е свързано с активизиране на трафика по ж.п. линията Елена – Горна Оряховица и нейното продължение в южна посока през Стара планина, както и с изграждането на паралелно трасе на друг вид транспорт. Това би довело до промяна на настоящата

* Кмет на община Елена.

демографска и икономическа картина, която най-общо се изразява в следното:

Демографска картина

Общият брой на населението в община Елена е 12744 души, в т.ч. 6246 мъже и 6498 жени. До 17 годишна възраст са 19,6 % от всички жители. В трудоспособна възраст са 51,9 %, а в надтрудоспособна – 28,5 %. Т.е. възрастовата структура на населението в община Елена е регресивна. Делът на заетите в стопанска дейност съставлява 32,5 % от трудоспособното население, а регистрираните безработни са над 21 %. Високата степен на безработица принуждава голям брой хора да търсят работа и препитание в други населени места извън пределите на общината.

Очертаващата се тенденция на увеличаване на отрицателния прираст поради влошената демографска структура и засилващите се икономически проблеми предполага непрекъснато намаляване на броя на населението. Това има силно негативно отражение върху социално-икономическото развитие на общината.

Проблемите засягат както състоянието, така и качеството на селищната мрежа. Понастоящем община Елена включва 107 села и 1 град. 2/3 от населението живее в общинския център. Три от селата са центрове на кметства – Беброво, Константин и Майско, а 17 – са кметски наместничества. За ограничения демографски потенциал говорят следните факти: най-голям брой населени места има в кметско наместничество с. Тодювци – 14, с. Буйновци – 10 и кметство Беброво – 8. От най-малко населени места се състоят кметствата Каменари и Чакали – по 1 населено място. За последните 5 години в общината са обезлюдени 10 села – Томбето, Събковци, Трънковци, Косевци, Дайновци, Кожлювци, Драганевци, Дърлевци, Ганев дол, Тънки рът. Заселено е само едно населено място – Стойчевци. Най-голям брой селища са обезлюдени в наместничествата Буйновци и Дебели рът – по 2.

За последните 115 години броят на населените места в община Елена е намалял със 100 – от 207 през 1890 г. на 107 към днешна дата. Ако обезлюдяването продължи със сегашните темпове през 2050 г. 90 % от селищата ще останат без население.

Тази тенденция не може да не ни безпокои. В отговор на нарастващата тревога се предприемат редица дейности, брънка от които е и настоящата конференция. Ако отговорните органи не изградят ясна и категорична стратегия по поставените въпроси в най-скоро време последващите действия ще бъдат закъснели, палиативни и безрезултатни.

Стопанска картина

Тя е твърде обезпокояваща. Фирмите и предприятията в общината работят с морално остаряла и амортизирана техника. Почти няма предприятие, което да отделя средства за закупуване на нова техника или за внедряване на нови технологии. Изключение правят „Би Си Си Хандел“ ООД и „Елена“ АД в областта на млекопреработването и дърбообработващата промишленост.

Общинската икономика е концентрирана почти изцяло в град Елена. В останалата част населението се занимава главно със селско стопанство и търговия.

Икономическите връзки между населените места в общината се определят от дърводобива – цех на „Елба 99“ ЕАД в с. Буйновци, разполагащ с малки гатери и дърводелски цехове в някои села, и от изкупуването на млечната продукция за „Би Си Си Хандел“. Създадени са локални изкупвателни пунктове за изкупуване на билки и диворастящи плодове и гъби.

Повечето от предприятията в общината, изградени преди години („Интеритор“ АД, „Ремел“ АД, „Чумерна 93“ АД) използват външни суровини. Това води до увеличаване на разходите им за дейността и слаба конкурентност на произвежданата продукция. Изключения са производствата, в които могат да се използват местни суровини – дървен материал и селскостопанска продукция.

На територията на община Елена почти липсва конкуренция, тъй като няма много сродни производства. Изключение правят търговията и някои фирми на дърбообработващата промишленост. В по-широк мащаб е очевидна слабата конкурентноспособност на големите в миналото предприятия поради остарялата база и изложените по-горе съображения.

Диверсификацията и универсализацията на производството намират място в условията на стремеж на предприятията към оцеляване и запазване на работните места. Има случаи както на свързана диверсификация между различни предприятия, така и на универсализация на работниците от едно предприятие с разнородна дейности с цел по-гъвкаво приспособяване към икономическите условия.

Основен ресурс на общината е селскостопанският фонд, възлизащ на 287539 дка, в т.ч. 192307 дка обработваема земя. По-голямата част е заета от трайни насаждения, чието настоящо използване е нерационално. Въпреки това около 30 % от сливовите градини могат да бъдат възстановени чрез подходящи агротехнически мероприятия.

За да стане ясно колко наложително е полагането на трасето на еврокоридор № 9 меридионално върху територията на община Елена е необходимо да осветлим каква е моментната картина на транспортното състояние на общината. Гъстотата на пътната мрежа е 0,66 км/кв.км – над средната за страната, но с ниска категория на изградената пътна мрежа. Липсват автомагистрала и пътища от първи клас. Според доскоро действащото деление на пътищата в Република България на територията на общината има изградени 193 км републикански пътища от втори, трети и четвърти клас и над 250 км местни пътища.

Главната транспортна артерия, която минава край град Елена е второкласен път II-53 „Поликрайще – Сливен“. Тя свързва общината на север с главния железопътен възел на Централна Северна България – Горна Оряховица и с областния център Велико Търново. От нея се отделя път III-533, който свързва Елена с общинските центрове Антоново и Омуртаг от област Търговище.

Втората косвена връзка на общинския с областния център е път III-551 „Дебелец – Плаково – Средни колиби – Елена“.

Друга важна транспортна артерия е третокласен път III-534 „Елена – Твърдица“. Освен че осъществява връзка с хижите „Буковец“, „Чумерна“ и „Ловен дом“ той осъществява най-пряка връзка през Твърдишкия проход между селищата от двете страни

на Стара планина. Поради лошата пътна настилка в северния участък пътят остава неизползваем от масовия автомобилен транспорт.

Според новия закон за пътищата от март 2000 г. като републикански пътища от държавната пътна мрежа на територията на общината остават само пътищата от втори и трети клас (81 км), а всички останали пътища (360 км) стават местни.

Направеният кратък обзор на транспортното състояние ни представя една не твърде оптимистична картина за качеството и състоянието на пътната мрежа в община Елена. Тя кореспондира с нивото на демографското и стопанското състояние. Това още един път идва да покаже необходимостта от по-бърза и навременна реализация на инфраструктурния проект за изграждане на коридор № 9.

Неговото полагане не е самоцелно. Той е част от реализацията на националната стратегия за усъвършенстване на транспортната система на България, която можем да разглеждаме в контекста на геополитическите интереси на общината, областта и страната ни.